

Vanja Kavčnik Kolar | Zavod RS za šolstvo
Mag. Karlina Koželj | SIC Alme M. Karlin in Srednja zdravstvena
 in kozmetična šola Celje

Motivacijski pristopi k pouku slovenščine v srednjem strokovnem izobraževanju na primeru obravnave Minattijeve *Naivne romanca*

*Motivational Approaches to Slovenian Language Classes in Vocational
 Secondary Education: Minatti's Poem Naivna romanca*

Ključne besede:

bralna motivacija, slovenščina,
 književnost, Ivan Minatti

Keywords:

reading motivation, Slovenian,
 literature, Ivan Minatti

Izveleček

V prispevku predstavljamo primer obravnave pesmi *Naivna romanca* Ivana Minattija, ki je bil objavljen v knjigi *Moj jezik, moja slovenščina* avtorice mag. Karlina Koželj. V njej so poleg predstavljene obravnave pesmi zbrani primeri še petih pesmi slovenskih pesnikov: Franceta Prešerna, Karla Destovnika Kajuha in Toneta Pavčka. Obravnave vseh pesmi temeljijo na motivacijskih pristopih, ki po avtoričinih dolgotrajnih pedagoških izkušnjah v srednjem strokovnem izobraževanju dijake pritegnejo k poglobljenemu branju. Knjiga je bila napisana z željo, da bi učiteljicam in učiteljem slovenščine ponudila še kakšno svežo idejo za nadgraditev poučevalne prakse.

Abstract

This paper presents a treatment of the poem *Naivna romanca* by Ivan Minatti, published in *Moj jezik, moja slovenščina* by Karlina Koželj. The latter includes analyses of five other poems by Slovenian poets, namely France Prešeren, Karel Destovnik Kajuha, and Tone Pavček. The study of the poems is based on motivational approaches, which, according to the author's extensive teaching experience in vocational secondary education, encourage students to do close reading. The book aims to provide teachers of Slovenian with fresh ideas to enhance their teaching practice.

Uvod

Branje je dejavnost, ki vpliva na razvoj posameznika, zato mu je treba v vseh življenjskih obdobjih nameniti pomembno vlogo in ga približati mladim. Z branjem posameznik razvija empatijo, izboljšuje kognitivne sposobnosti, kritično mišljenje, samopodobo in je srečnejši. Branje bogati naš besedni zaklad. Slovenščina je naš jezik, naša kultura, pomaga nam razumeti druge, zato imamo poleg staršev tudi učitelji izjemno pomembno nalogo – poskušati navdušiti mladostnike za branje (Koželj, 2023, str. 65).

Motiviranost za branje

Ko govorimo o bralni motivaciji, govorimo o različnih motivacijskih dejavnikih, ki posameznika spodbujajo k branju, mu osmišljajo bralni proces in tako posameznika podprejo, da vztraja do cilja in si želi bralno izkušnjo ponoviti oziroma ponovno doživeti (Pečjak in Gradišar, 2002, str. 51).

Pri razumevanju pojma bralna motivacija imamo v mislih tudi branje literarnih besedil. Literarno branje oziroma branje literature se od neliterarnega razlikuje po bralčevi recepciji in naravi literarnih besedil, kar pomeni, da pri prvem razločevalnem dejavniku sodelujejo bralčeva čustva, subjektivna prepričanja in domišljija, kar pomeni doživljanje, razumevanje in vrednotenje besedil. Branje literarnih besedil poteka torej od prvega subjektivnega (doživljajskega) sprejemanja, pri čemer so bralni učinki odvisni od subjektivnega bralčevega obzorja pričakovanj, do globljega razumevanja in vrednotenja ob ponovnih branjih (Krakar Vogel, 2020, str. 30–31 v Bošnjak in Košir, 2020, str. 74).

Na bralno motivacijo lahko s svojim pristopom vpliva tudi učitelj. Učitelj si mora pri svojem delu najprej pridobiti spoštovanje dijakov, kar pa ni lahko, biti mora dosleden, prijazen, svoje dijake pa mora spoznati (Koželj, 2023, str. 22). To vključuje tudi njihovo motiviranost za branje.

Avtorica meni, da učitelj lažje spozna bralne navade dijakov in njihovo motiviranost za branje, če si vzame čas in jih razžišče. V ta namen je v šolskem letu 2023/24 pripravila spletno anketo in prosila svoje dijake, da jo izpolnijo. Sodelovalo je 168 dijakov iz dveh srednjih šol. Splošne ugotovitve iz njene raziskave so naslednje:

- dijaki, ki imajo starše s srednjo ali višjo izobrazbo, raje berejo kot tisti, ki imajo nižjo izobrazbo;
- dijaki, ki radi berejo, so bili v višjem odstotku vedno ali včasih deležni starševskega branja pravljic v otroštvu kot tisti, ki te izkušnje niso imeli;

- sprejetost v razredu ne vpliva na veselje do branja;
- dijaki z dobro samopodobo približno enako radi berejo kot tisti s slabšo samopodobo;
- veselje do branja vpliva na boljši učni uspeh.

Avtorica je z ugotovitvami iz raziskave dobila boljši vpogled v bralno vedenje svojih dijakov in v to, kako odnos do branja povezujejo s svojo učno uspešnostjo, pripadnostjo vrstnikom in samopodobo.

Načrtovanje bralnega dogodka pri književnosti v šoli

Za učitelja je pomembno, da oblikuje učno okolje, ki ustvarja in vzdržuje pozitiven odnos do branja. Avtorica (Koželj, 2023, str. 19) je zapisala: »Kot profesorica si prizadevam kvalitetno poučevati, a moram priznati, da ni vedno lahko. Pri tem potrebujem moč, energijo in sposobnost vplivati na dijake. Vedno se sprašujem, raziskujem svoje zmožnosti, presojam svoje sposobnosti poučevanja.«

Za kakovosten bralni dogodek je potrebna »dobra strokovna usposobljenost učitelja, ki pozna učni načrt, metode za njegovo uresničitev, dijake, njihove načine učenja, želje in potrebe« (Koželj, 2023, str. 23). Pri načrtovanju pouka avtorica upošteva tudi ugotovitve iz svoje raziskave; z njimi si pomaga pri diferenciaciji in individualizaciji pouka.

Paterson (2005) navaja, da dobri učitelji uporabljajo raznovrstne metode, da se vsi dijaki želijo učiti večino časa. Pomembni so dobri odnosi v razredu, vključevanje humorja, večanje odgovornosti, ki kaže na smisel tega, kar delajo. Dobro so dejavnosti, ki temeljijo na igri, za manj zavzete pa učinkujejo pozitivno zaradi skupinske narave (Koželj, 2023, str. 21).

Nujno je, da na začetku ure učitelj uspe pridobiti pozornost dijakov – temu je praviloma namenjena uvodna motivacija. Ta po Krakar Vogel (2020, str. 119–123) spodbuja priklic že znanih spoznavnih oz. čustveno-doživljajskih izkušenj, lahko pa nagovarja tudi domišljajske predstave ali je zastavljena v obliki reševanja novega problema. Poznamo tri tipe: ponovitev književnega ali drugega znanja, doživljajsko-izkušnjska motivacija, problemsko-ustvarjalna motivacija. Najprimernejša za različne starostne stopnje otrok in mladostnikov je druga – to je doživljajsko-izkušnjska uvodna motivacija, pri kateri navezujemo obliko in vsebino novega besedila na že znane literarne in zunaliterarne izkušnje, znanja, doživetja sodelujočih.

Motivacijske strategije avtorice K. Koželj so pri vseh šestih pesmih osnovane na doživljajsko-izkušenski uvodni motivaciji, ki priklicujejo občutja, zaznave, predstave, asociacije, socialne ali moralne izkušnje – ob vsaki pesmi je temu namenjen odlomek iz glasbe ali pogovor ob iztočnicah.

Nato sledijo naloge, ki dijake postopoma usmerjajo k analizi in razbiranju sporočila (interpretacije) o prebranem, ter vprašanja, ob katerih lahko dijaki z učiteljevo pomočjo utrjujejo svoje znanje o književnosti (zgradba, sporočilo, pesniška sredstva in podobno), na koncu pa avtorica podaja ideje za ustvarjalno pisanje. Celotni pristop je zasnovan tako, da deluje spodbudno v vseh fazah obravnave literarnega besedila.

V nadaljevanju predstavljamo primer obravnave pesmi *Naivna romanca* pesnika Ivana Minattija.

Besedilo

Ivan Minatti: NAIVNA ROMANCA

*Za deklico vem, za deklico vem,
mlado kot šipek v cvetu,
kuštravo kot aprilski oblak
v vihravem pomladnem letu.*

*Plamen v očeh, v nedrjih greh,
v vetru šumeče krilo ...
Krilo šumeče in plamen v očeh!
Koga ne bi zmotilo?*

*Za deklico vem, za deklico vem.
Da ne bi vedel zanjo!
Odkar sem pogledal ji v svetle oči,
dan in noč mislim nanjo.*

*Pa ne mara za me, pa ne mara za me
deklica sinjeoka:
tako sva vsaksebi kot sivo morje
in brezdanjost nebesnega loka.*

*A sivo morje ne požene nikdar
valov do neba visokega,
in svetlo nebo ne skloni se,
ne skloni do morja širokega.*

1. DEL: Uvodna motivacija

- a) Glasba – Siddharta: Ledena
- b) Pogovor

Kako se počutijo mladi, ko so zaljubljeni?
Zakaj je prav pomlad pogosto pravi čas za ljubezen?

2. DEL: Interpretacija pesmi

1. Zapišite, kaj vam pomeni beseda romanca. Nato pogledajte v SSKJ in izpišite njen pomen. Ali ima ta slovarski sestavek frazeološko in terminološko gnezdo?
2. Kaj pomeni frazem imeti romanco?
3. Kdaj je romanca naivna?
4. Katere lastnosti imajo mladi?
5. Kdo je lirski subjekt in kako doživlja svojo deklico?
6. Katera teme se v pesmi pojavijo?
7. Kateri motivi se pojavijo?
8. O čem pesnik poje v svoji pesmi?
9. Kako je pesem zgrajena?
10. Kakšna je rima v pesmi?
11. Katere prvine jezika in sloga so razvidne iz pesmi?
Izpišite:
 - a) ponavljanje
 - b) primerjavo
 - c) verzni prestop
 - č) nekaj okrasnih pridevkov
 - d) vzklik
 - e) retorično vprašanje
12. Kakšno je sporočilo pesmi? Kako ga razumete vi?

3. DEL: Ideje za ustvarjalno pisanje

- a) Napišite pesem, namenjeno vaši ljubljeni osebi. V njej uporabite akrostih, nekaj okrasnih pridevkov, vsaj dve primerjavi in verzni prestop.
- b) Napišite spis z naslovom Ljubezen, sila, ki me vodi.
- c) Napišite spis z naslovom Moj nevidni svet in ga pošljite profesorju slovenščine po elektronski pošti.
- č) Napišite potopis z naslovom Po Minattijevih poteh in ga objavite v šolskem literarnem glasilu.
- d) Ste predsednik/ca 4. a Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje. Skupaj s sošolci boste organizirali kulturno prireditev Minattijeva dediščina, ki bo potekala v Narodnem domu v Celju. Tvorite javno vabilo. Vse manjkajoče podatke si izmislite.

